

2.4 Geven van individuele begeleiding

Koen Langendoen

Samenvatting

Mijn competenties op het gebied van het geven van individuele begeleiding zijn gebaseerd op de 16 (buitenlandse) studenten die bij mij zijn afgestudeerd en de vier AIO's die ik onder mijn hoede heb (gehad). Verder heb ik in 1998 een TBM workshop "begeleiding van AIO's" gevolgd, en is het begeleidingsaspect ook aan de orde geweest tijdens de "didactische training informatica" (IT&C) in 2001.

1 Competenties

- Kan (een afstudeerder) volgens een geschikt individueel begeleidingsmodel (op basis van leerstijl) begeleiden.
- Kan (een afstudeerder) op afstand begeleiden.
- Kan feedback geven op tussenproducten.
- Kan feedback geven op onderzoeksvaardigheden.

2 Bewijsstukken

Zoals reeds vermeld onder het *ontwerpen van individuele begeleiding*¹ hanteer ik een formule waarbij veel inbreng van de afstudeerder gevraagd wordt. Zowel qua inhoud (ihb. bij denk-opdrachten) als qua planning. Deze aanpak leidt automatisch tot 'maatwerk' waarbij de student een aanpak/planning kiest die bij hem past.

In het begin zorg ik ervoor dat we minstens eens in de twee weken een gesprek hebben waarbij de voortgang besproken wordt. Meestal stuurt de student dan een dag van tevoren een e-mail met een korte beschrijving van zijn werkzaamheden (zie bijv. dit verslagje² van Tijs van Dam).

Na de opstartfase (veel leeswerk) wordt het contact met de student wat minder formeel, zeker als de student zijn werk doet in de afstudeerruimte op de gang zodat ik hem, of hij mij, kan spreken wanneer dat uitkomt. Vaak worden er dan (tussen-)resultaten besproken, hetgeen vaak tot nieuwe inzichten en oplossingen leidt.

Tegen het einde van het afstudeerwerk wordt de begeleiding weer wat formeler en zie ik erop toe dat er stapsgewijs een afstudeerverslag geproduceerd wordt. Dit betekent dat ik hoofdstuk voor hoofdstuk commentaar geef en de verbeteringen controleer. Meestal zijn er twee slagen nodig: een eerste slag om de structuur op orde brengen, een tweede slag waarin de formulering wordt fijngeslepen. Het aanbrengen van een rode draad (slag 1) appelleert aan de onderzoeksvaardigheden van de student en kan soms problematisch zijn voor de mindere student (doe-opdracht). Als echter het raamwerk (hoofdstukindeling) staat, gaat de rest een stuk gemakkelijker. Om te voorkomen dat het afstudeerwerk strandt

¹<http://rama.pds.twi.tudelft.nl/~koen/bko/1.4/Ontwerpen-van-individuele-begeleiding.pdf>

²<http://rama.pds.twi.tudelft.nl/~koen/bko/afstudeerders/verslag-tijs.txt>

op het onderdeel schrijven (waar studenten weinig ervaring mee hebben) geef ik altijd de richtlijn om het verslag te bespreken tot maximaal 32 pagina's. Dit dwingt de studenten zich te focussen en een resultaat in ca. de helft vd gevallen in een bondig verslag.

Voorafgaand aan de eigenlijke afstudeeropdracht moeten de informatica studenten een zogenoemde 'onderzoekstaak' verrichten. Dit komt vaak neer op een uitgebreide literatuurstudie, afgerond met een verslag. Als het enigszins mogelijk is zorg ik ervoor dat zowel de onderzoekstaak, als het afstudeerverslag over één onderwerp gaan. Als dat lukt wordt er twee keer onder mijn leiding een verslag geschreven. De ervaring leert dat het de tweede keer een stuk makkelijker gaat en er minder aanwijzingen van mijn kant nodig zijn.

3 Validatie

Studenten zijn in het algemeen zeer te spreken over mijn intensieve manier van begeleiden. Dit betreft vooral de goede studenten die een denk-opdracht gekozen hebben, waar voor mij als onderzoeker ook een uitdaging in zit. Enkele quote's uit de acknowledgement-secties:

David Bouman "As a final word, I would like to thank both Koen Langendoen and Henri Bal for their support and patience, especially Koen's never-ending stream of helpful suggestions and ideas was always tremendously inspiring."

Stephan Oud "First of all, I want to acknowledge my supervisor Koen Langendoen for his valuable comments and his adequate consultancy. Also, I want to thank him for his patience with me when I made horrible mistakes, showing me how gdb and vi work, and his keen eye when overlooking results."

Sidney Cadot "First of all, I would like to thank Koen Langendoen who supervised my thesis work. His continuous, close involvement with my work was both very helpful and inspiring."

4 Zelfreflectie

Ik heb mezelf met vallen en opstaan het begeleiden van afstudeerders, en later AIO's, eigen gemaakt door gewoon te doen. Ik ben het begeleiden begonnen vanuit mijn eigen ervaringen (als student en AIO), aangevuld met advies van ervaren collega's. Pas recentelijk heb ik kennis genomen van de 'leerstijlen' zoals die inmiddels gebruikt worden in onderwijskundige kringen. Om te zien in hoeverre mijn 'doe-het-zelf' aanpak overeenkomt met een begeleiding gebaseerd op leerstijl heb ik drie recente begeleidingstrajecten onder de loep genomen: Albert Heijn (afgestudeerd met een 9), Bart Smit (deeltijd student die uiteindelijk afgehaakt is), en Chris de Vries (AIO, inmiddels gepromoveerd).

Student	Leerstijl	Opmerkingen
Albert Heijn	beslisser/denker	talentvolle student met eigen initiatief en uitstekende academische vaardigheden.
Bart Smit	ontwerper?	geen hoogvlieger, afwachtende houding.
Chris de Vries	doener	houdt van gadgets, constant nieuwe ideeën, erg op de details

Tabel 1: Indeling volgens Kolb.

Als eerste heb ik de studenten ingedeeld volgens de leerstijlen van Kolb: doener, ontwerper, denker, beslisser. Om gevoel te krijgen voor deze categorieën heb ik eerst mijn eigen leerstijl bepaald aan de hand van een vragenlijst (blz. 71, "Leren en Doceren", Kalenberg 2002). Tot mijn verrassing kwam ik daaruit als 'beslisser/denker' terwijl ik mezelf

toch had ingeschat op een ‘denker’ pur sang na het lezen van de bijbehorende omschrijving. Kennelijk ben ik toch meer geneigd dingen te doen, dan ze eerst uitgebreid te overdenken. Het indelen van de studenten (Tabel 1) kostte enige moeite: vooral Bart was lastig te plaatsen ondanks het feit dat hij al sinds januari 2000 over de vloer komt. Bart werkt altijd thuis (in de avonduren naast z’n baan), dus de interactie met hem beperkt zich tot tweewekelijkse besprekingen (30 min. tot een uur) itt. de anderen die ik dagelijks zag. Verder laat Bart weinig van zichzelf zien tijdens onze gesprekken. Eigenlijk zou ik hem zelf de leerstijl-test moeten laten doen, maar helaas heeft ie al 2 maanden niks van zich laten horen (afvaller).

Student	Leerstijl	Opmerkingen
Albert Heijn	betekenisgericht	academische speurzin: wil zelf weten hoe de zaken verschillen/overeenkomen.
Bart Smit	reproductiegericht, ongericht	voortgang is zeer moeizaam, ik moet voortdurend de volgende stap aangeven.
Chris de Vries	toepassingsgericht	is gericht op de (economische) impact van zijn onderzoek, heeft een eenmans-bedrijfje opgericht.

Tabel 2: Indeling volgens Vermunt.

Vervolgens heb ik de studenten ingedeeld volgens de leerstijlen van Vermunt (blz. 50, tabel 4.1, “Leren en Doceren”, Kallenberg 2002), zie Tabel 2. Deze indeling volgens Vermunt was makkelijker te maken dan die volgens Kolb. Mijn inschatting is dat dat komt doordat de indeling volgens Vermunt meer op basis van het gedrag vd student kan plaatsvinden, terwijl Kolb ook refereert aan de innerlijke motivatie/houding vd student.

De indeling volgens Vermunt geeft inzicht in (is gebaseerd op) het zelfsturend vermogen vd student, hetgeen duidelijk maakt wat de externe sturing vd docent zou moeten zijn (blz 58, tabel 5.2, “Leren en Doceren”, Kallenberg 2002):

- Een reproductiegerichte leerstijl impliceert een laag zelfsturend vermogen, en vraagt om strakke begeleiding vd student door de docent.

In het geval van Bart ben ik na verloop van tijd overgeschakeld van een losse begeleiding naar een strak schema waarin we elkaar eens per 2 weken ontmoeten, en we concreet afspreken wat hij voor de volgende keer gaat doen.

- Een toepassingsgerichte leerstijl impliceert een gemiddeld zelfsturend vermogen, en vraagt om enige begeleiding vd student.

In het geval van Chris heb ik voortdurend de rol van afremmer moeten vervullen, om te zorgen dat Chris niet meteen elk woest idee ging uitwerken maar gericht aan een een stel samenhangende onderwerpen onderzoek verrichtte die als basis konden dienen voor z’n proefschrift.

- Een betekenisgerichte leerstijl impliceert een hoog zelfsturend vermogen, en vraagt om een losse begeleiding (coaching) vd student.

In het geval van Albert ben ik er als docent weinig aan te pas geweest. Het geven van enig advies, en het fijnslijpen van z’n teksten was genoeg om tot een prachtig wetenschappelijk artikel (en onderliggend afstudeerverslag) te komen.

De conclusie die ik uit bovenstaande analyse trek is dat ik tot nu toe altijd begon met een losse begeleiding gebaseerd op mijn eigen ervaringen (= beslisser/denker, betekenisgerichte leerstijl), en die eventueel gaandeweg het afstudeertraject bijgesteld heb om andere leerstijlen (reproductie- en toepassingsgericht) te accommoderen. Had ik de leerstijl van elke student vooraf geweten, dan had ik direct met de bijbehorende aansturingstijl kunnen

begeleiden. Dat zou best wel eens wat winst hebben kunnen opleveren. Aan de andere kant laat het hoge rendement (2 afvallers op een totaal van 18 studenten) zien dat mijn adaptieve benadering in de praktijk ook prima uitpakt. Ik overweeg om in het vervolg bij het ‘intake’ gesprek met een student uitgebreider vast te stellen welke begeleidingsstijl aangewezen is. Ik denk niet dat ik vraag om een leerstijl-test te doen; de keuze voor denk- dan wel doe-opdracht geeft al aardig inzicht in leerstijl: betekenis- vs. reproductie-/toepassingsgericht.